

Tillaga A 1969/UHN
Flytjandi: Flokkahópur hægrimanna
Afgreiðsla Norræna sjálfbærninefndin

Þingmannatillaga um að ákvarða sameiginleg viðmið um norræna ábyrgð framleiðenda vefnaðarvara

Flokkahópur hægrimanna leggur til að Norðurlandaráð beini þeim tilmælum til Norrænu ráðherranefndarinnar

Að ákvarða sameiginleg viðmið um norræna ábyrgð framleiðenda vefnaðarvara, sem vænst er að verði skyldug samkvæmt endurskoðaðri rammtilskipun ESB um úrgang, til að:

1. Tryggja að þeir sem valda mengun greiði
2. Tryggja að ábyrgð framleiðenda fylgi úrgangsmetakerfinu og hafi sem helsta markmið að draga úr magni
3. Tryggja réttláta samkeppni fyrir norræna framleiðendur vefnaðarvara með því að tryggja innflutningur einstaklinga á fatnaði í gegnum internetið falli einnig undir ábyrgð framleiðanda.
4. Fyrir ábyrgð framleiðenda á Norðurlöndum þarf að setja meiri kröfur um gagnsæa upplýsingagjöf og koma upp stafrænni skrá fyrir Norðurlöndin. Þetta myndi draga úr undanskotum frá ábyrgð með netverslun.
5. Stuðla að hreinsun úrgangs sem þegar hefur verið fluttur út til þróunarlanda með nýjum fjármögnunarleiðum
6. Tryggja að litlir markaðir norrænu landanna geti í sameiningu gegnt stærra hlutverki í að snúa vefnaðarvörumarkaðnum í sjálfbærari átt
7. Reikna endurgreiðslur í reglugerðum um ábyrgð framleiðenda vefnaðarvara samkvæmt stykkjatali fremur en þyngd til að tryggja betri kjör fyrir þyngri en sjálfbærari vefnaðarefni á borð við ull og leður sem framleidd eru á Norðurlöndum og verri kjör fyrir léttari plastefni á borð við nælon, pólýester og akríl.
8. Eiga samstarf um viðeigandi styrkjakerfi innan ESB til að hvetja til nýsköpunar í tæknilegum og stafrænum lausnum sem styðja ofangreind atriði.

Bakgrunnsupplýsingar

Einnotasamfélagið er ósjálfbært bæði með tilliti til umhverfis, loftlags og efnahags. Sameinuðu þjóðirnar hafa nefnt textíliðnaðinn sem einn ósjálfbærasta iðnað heims. Þessi iðnaður gengur mikið á auðlindir, losar mikið af kolefnum og mikið af vatni, orku

og landi. Tísku- og textíliðnaðurinn er um leið hnattvæddur iðnaður sem ber ábyrgð á allt að 8-10% af nettólosun gróðurhúsalofttegunda á heimsvísu. Þá tvöfaldaðist framleiðsla vefnaðarvara á heimsvísu frá árinu 2000 til 2015 og áætlað er að hún aukist til ársins 2050.

Samkvæmt Norrænu ráðherranefndinni er ársnotkun Norðurlandabúa á vefnaðarvörum yfir meðallagi í heiminum. Greining sem Norræna ráðherranefndin birti árið 2014 sýndi að ársnotkun nýrra klæða og heimilisvefnaðarvara á hvern íbúa á Norðurlöndum var á milli 13,5 og 16 kg. Þetta samsvarar milli 26 og 48 flíkum á hvern íbúa á ári.

Mikil aukning vefnaðarvara er að miklu leyti byggð á gerviefnum sem samkvæmt umhverfisáætlun SP hafa aukist úr um 20% af alþjóðlegri framleiðslu textílefna í 62% síðustu 20 ár. Þessi efni eru framleidd með jarðefnaeldsneyti og þessi þróun eykur því notkun ósjálfbærra auðlinda og losun sem hefur áhrif á umhverfið.

Auk þess eru margar flíkur ekki fullnýttar. Fjöldi skipta sem flíkur eru notaðar minnkaði á tímabilinu 2000 til 2015 á meðan sala á fötum jókst. Um leið er miklu magni klæða fleygt. Sagt er að ódýrum flíkum sé fleygt eftir notkun í aðeins sjö eða átta skipti.¹ Samkvæmt Evrópuþinginu fleygja Evrópubúar um 11 kílóum af vefnaðarvörum á ári hverju og minna en 1% af fötum eru endurnýtt í ný föt á heimsvísu. Óháð því mikla magni vefnaðarvara sem fleygt er eftir notkun hefur á síðustu árum verið varpað ljósi á brennslu óseldra og skilaðra vara.² Með væntanlegri reglugerð um umhverfisvæna hönnun sjálfbærra vara verður gerð krafa um sjálfbærni sem felur í sér að stórfyrirtæki þurfa að gefa upp opinberlega hve mörgum vörum þau farga og hvernig endurvinnsla er háttáð hjá þeim.³ Enn fremur hefur verið greint frá því að mikið magn fatnaðar er sendur frá hátekjulanda í Evrópu til lágtækjulanda utan ESB, þar sem hann hafnar í landfyllingum.⁴ Samkvæmt Umhverfisstofnun Evrópu hefur útflutningur vefnaðarúrgangs til landa utan ESB aukist og náði hann 1,7 milljónum tonna árið 2019. Því miður er aðeins lítil hluti þess fatnaðar sem gefinn eru til endurnotkunar í raun endurnotaður á Norðurlöndum.

Ábyrgð framleiðenda vefnaðarvara hefur verið varpað upp sem lausn á þessum vanda. Í vefnaðarvöruáætlun ESB er lagt til að ábyrgð framleiðanda verði skyldug í öllum löndum ESB og EES. Tilskipun um ábyrgð framleiðenda þarf að hafa það markmið að draga úr því mikla magni fatnaðar sem er framleitt, eyðilagt og flutt út af svæðinu. Norræn framleiðendaábyrgð þarf að byggjast á úrgangsmetakerfinu og meginreglunni um að mengunarvaldar greiði.

Með því að sameinast um sameiginleg viðmið fyrir ábyrgð norrænna framleiðenda vefnaðarvara sköpum við betri skilyrði fyrir hringrásarnotkun vefnaðarvara sem eru markaðssettar á Norðurlöndum. Minnka má samanlögð umhverfisáhrif með sameiginlegum metnaðarfullum markmiðum fyrir ábyrgð framleiðenda. Auk þess

¹ McKinsey Sustainability 2016

² Sjá til dæmis Pedersen og Ebbesen 2020, Samfunnsökonomisk Analyse 2022, Umhverfisstofnun Evrópu 2023.

³ Áætlun ESB um sjálfbærar vefnaðarvörur og hringrásarhagkerfi þeirra (mars 2023)

⁴ Sjá til dæmis Changing Markets 2023, OR Foundation 2023, EES 2023.

munum við geta stutt sjálfbæra framleiðslu vandaðra vefnaðarvara á Norðurlöndum. Einnig verður í boði fjármögnun fyrir þróun mögulegra tæknilegra og stafrænna lausna úr Lífeprogram-áætlun ESB.⁵

Þetta mun einnig efla norræna framkvæmdaáætlun um sjálfbæran, norrænan tískuiðnað. Framkvæmdaáætlunin hefur skilgreint markmið um að tíska og textíll verði hluti af hringrásarhagkerfi fyrir árið 2050 þar sem endingartími varanna er lengdur og textílefni haldast innan lokaðrar hringrásar og eru notuð aftur og aftur. Slíkt hefði jákvæð áhrif á loftslag, umhverfi og efnahag og væri í samræmi við markaðssetningu Norðurlanda sem hreins, græns og nútímalegs svæðis.

Kaupmannahöfn, 4. september 2023

Maria Stockhaus (M)

Lars Püss (M)

Johan Hultberg (M)

Ann-Sofie Alm (M)

Helge Orten (H)

Tone Wilhelmsen Trøen (H)

Lene Westgaard-Halle (H)

Liv Kari Eskeland (H)

Heikki Autto (Saml)

Noora Fagerström (Saml)

Marko Kilpi (Saml)

Karoliina Partanen (Saml)

Bryndís Haraldsdóttir (Sj)

Ásmundur Friðriksson (Sj)

Brigitte Klintskov Jerkel (KF)

⁵ Áætlun ESB um sjálfbærar vefnaðarvörur og hringrásarhagkerfi þeirra (mars 2023)